

Nr 31.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionering av befattningshavare hos svenska betes- och vallföreningen; given Stockholms slott den 30 januari 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 januari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

Sedan Kungl. Maj:t såsom bidrag till uppehållande av den 1916 bildade svenska betes- och vallföreningen från och med 1919 anvisat medel från anslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanärningar, har Kungl. Maj:t — som den 31 oktober 1924 fastställt av föreningen antagna förändrade stadgar, att tillsvidare lända till efter rättelse såsom villkor för föreningens tillgodonjutande av statsbidrag — under punkt 87 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition föreslagit riksdagen att för uppehållande av föreningens verksamhet i riksstaten för budgetåret 1925—1926 uppföra ett särskilt, extra anslag av 46,800 kronor. Därest denna framställning av riksdagen bifalles, kommer betes- och vallföreningens verksamhet att i viss mån förstatligas.

Såsom jag i förenämnda punkt av statsverkspropositionen anfört, har föreningens styrelse i samband med anslagsäskandet för instundande budgetår hemställt, att föreningens fast anställda befattningshavare måtte beredas pensionsrätt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

I överensstämmelse med i riksdagens skrivelse den 18 maj 1920 givet be- myndigande har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 22 juni 1920 (nr 380) förordnat, att till reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. skulle fogas ett särskilt kapitel, VII, med särskilda bestämmelser angående befattningshavare hos hushållningssällskap m. fl. Härigenom hava under nämnda reglemente in- ordnats, bland andra, befattningshavare hos hushållningssällskap och dem underlydande institutioner samt skogsvårdsstyrelserna, Sveriges utsädesföre- ning, svenska mosskulturföreningen och kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län ävensom vissa befattningshavare vid lantbruksakademien.

Förutsättningen för att pensionsrätt skall komma ifrågavarande befatt- ningshavare till del är, såsom av stadgandet i kap. I § 5 i reglementet fram- går, att befattningen bland annat i avlöningshänseende *reglerats* av den, hos vilken befattningshavaren är anställd (huvudmannen), samt att regleringen godkänts av Kungl. Maj:t eller den myndighet, som Kungl. Maj:t förordnar. Kungl. Maj:t har sedermera genom kungörelse den 2 oktober 1920 (nr 650) förordnat, att godkännande av reglering beträffande i kap. VII omnämnda befattningshavare skall, utom beträffande befattningshavare hos lantbruks- akademien och hos skogsvårdsstyrelser, meddelas av lantbruksstyrelsen.

I utlåtande den 20 september 1924 över betes- och vallföreningens ovan- berörda framställning har lantbruksstyrelsen förklarat sig icke hava något att erinra mot, att föreningens tjänstemän beredas rätt att vinna inträde i omnämnda pensionsanstalt. För befattningshavarna i fråga borde, fram- håller lantbruksstyrelsen vidare, gälla de särskilda bestämmelser ävensom övergångsstadganden, vilka för befattningshavare vid hushållningssällskap m. fl. stadgats genom berörda kungörelse den 22 juni 1920 (nr 380), över- gångsstadgandena under förutsättning att ifrågakommande befattning an- mälades för beredande av pensionsrätt före den 1 januari 1926. At lant- bruksstyrelsen borde uppdragas att för befattningarna meddela godkännande av för pensionsrätt erforderlig reglering av befattningshavarnas löneställning.

Styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. har i ett den 28 november 1924 avgivet utlåtande i ärendet anfört, bland annat, följande.

Därest föreningens verksamhet förstatligades, på sätt i remisshandlingarna ifrågasattes, syntes intet vara att erinra mot, att därstädes fast anställda funktionärer erhöles inträde i pensionsanstalten.

Denna pensionsrätt borde lämpligen anordnas i överensstämmelse med den pensionsrätt, som redan beretts befattningshavare hos svenska mosskultur- föreningen, med vilken förevarande förening erbjöde vissa jämförelsepunkter. Detta kunde enklast ske därigenom, att befattningshavarna i fråga upptoges under kapitel VII i anstaltens reglemente den 31 december 1919 med tillägg

enligt kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 380) närmare bestämt i § 69 mom. b). För befattningarnas förenande med pensionsrätt komme tydligen att erfordras, att de förut särskilt reglerades, och av kungörelsen den 2 oktober 1920 (nr 650) torde då utan särskild föreskrift följa, att denna tjänstereglering skulle godkännas av lantbruksstyrelsen.

Genom bestämmelserna i § 6 i reglementet för pensionsanstalten, vilken paragraf handlar om retroaktiv giltighet av reglementet, hava tjänst innehavare beretts möjlighet att erhålla pension även i förhållande till den tid, som de innehaft sin nuvarande eller liknande tjänst före inträdet i pensionsanstalten, utan vilket medgivande en vid inträdet i pensionsanstalten till ålder kommen befattningshavare eljest skulle kunnat erhålla allenast en ytterst ringa pension. Med en sådan retroaktiv giltighet måste emellertid helt naturligt följa särskilda och i många fall stora engångskostnader, för varje befattningshavare desto större ju högre hans levnadsålder och antal tjänstår äro. I § 9 av reglementet äro allmänna regler fastställda för hur denna engångsavgift skall beräknas och erläggas. Enligt mom. 1 av denna paragraf skola huvudmännen, där ej i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna annorlunda stadgas, erlägga den engångsavgift, som pensionsanstalten bestämmer. I mom. 2 stadgas emellertid också, att huvudmannen må genom löneavdrag, som beräknas av pensionsanstalten, uttaga ersättning av befattningshavaren för den del av engångsavgiften, som svarar mot de avgifter, som befattningshavaren själv skulle hava erlagt.

Den möjlighet att erhålla hel eller åtminstone obetydligt avkortad pension, som nyss berörda bestämmelser erbjuda nuvarande tjänst innehavare, är givetvis i och för sig av stor betydelse. Direkt värde för befattningshavaren få dessa stadganden dock tydligen endast, om han och hans huvudman kunna uppfylla de för erhållande av denna förmån stadgade villkoren. Då hushållningssällskapen, lantbruksakademien och flertalet av de statsunderstödda föreningar, vilka genom kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 380) vunno inträde i anstalten, hade stora ekonomiska svårigheter att kämpa mot och det till följd därav skulle för dem hava varit i hög grad betungande att som huvudmän erlägga den erforderliga engångsavgiften, även om denna fördelades på ett antal år, samt det vore att förvänta att, då nämnda huvudmäns inkomster till stor del utgjordes av statsanslag, ett stadgande om skyldighet för dem att erlägga engångsavgift blott skulle leda till, att de för bestridande av denna måste söka förhöjda statsbidrag och staten sålunda i alla fall, om ock indirekt, skulle komma att bestrida kostnaderna i fråga, har, i överensstämmelse med förslag av sakkunniga för utredning angående pensionering av befattningshavare hos hushållningssällskap m. fl., till kap. VII i pensionsanstaltens reglemente fogats vissa övergångsstadganden. Den i mom. 1 av dessa angivna allmänna regeln innebär, att staten för de huvudmän, som i allmänhet ej förfoga över fonder eller andra medel för ändamålet, påtager sig så stor del av engångsavgiften, som motsvarar såväl statens som huvudmannens andel av den årliga försäkringsavgiften för tjänstepension. *Här-*

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 1 saml. 25 häft. (Nr 30—31.)

igenom har alltså frågan om den del av engångsavgiften, som närmast tillhör huvudmannen, blivit på ett för denne tillfredsställande sätt ordnad.

Vad angår befattningshavarens andel i engångskostnaden så stadgas, såsom ovan nämnts, i § 9 mom. 2 i reglementet, att denna må av huvudmannen uttagas genom löneavdrag. På framställning av befattningshavaren kan dock pensionsanstalten helt eller delvis befria honom från dessa löneavdrag och minska huvudmannens engångsavgift med motsvarande belopp; härmed följer emellertid minskad pension.

Jag torde här få återgiva vad förenämnda sakkunniga beträffande erläggandet av nu omhandlade del av engångsavgiften i sitt betänkande uttalade:

»Ehuru det från befattningshavarnas synpunkt givetvis skulle varit synnerligen önskvärt och på grund av vissa omständigheter möjligen också försvarligt, att staten helt eller delvis påtog sig även befattningshavarens engångsavgift, i den mån densamma motsvarar tjänstepension, ha vi dock ej ansett oss kunna framlägga förslag även därom, enär detta skulle allt för mycket strida mot hittills i liknande fall tillämpade principer. Det föreslagna övergångsstadgandet åsyftar emellertid också att underlätta erläggandet av befattningshavarens andel. Ifall huvudmannen på föreslaget sätt befrias från sin andel av avgiften, torde det nämligen åtminstone i åtskilliga fall bliva möjligt för honom att helt eller delvis efterskänka den del, som han skulle äga rätt att uttaga av befattningshavaren medelst löneavdrag. Visserligen finnes, såsom redan framhållits, i regel inga medel för närvarande tillgängliga härför, men det torde ej vara omöjligt, åtminstone i vissa fall, att med tillhjälp av gåvomedel eller på annat sätt åstadkomma ett sådant bidrag till tjänstemännen för att bereda dem en tryggad ålderdom. Någon utsikt till att på detta sätt få till stånd så stora summor, att det skulle räcka till att bestrida såväl huvudmannens som befattningshavarens andel i engångsavgiften torde däremot i regel ej förefinnas.»

I enlighet med denna de sakkunnigas åsikt är heller icke bland övergångsstadgandena intagen någon bestämmelse om avsteg från den i § 9 mom. 2 i reglementet angivna regeln.

Vad nu bestridandet av engångsavgiften vid pensionering av befattningshavarna hos betes- och vallföreningen angår, så har lantbruksstyrelsen, som ovan nämnts, ansett, att övergångsstadgandena vid kapitel VII i pensionsanstaltens reglemente böra vinna tillämpning under förutsättning att ifrågakommande befattning anmäles för beredande av pensionsrätt före den 1 januari 1926.

Styrelsen för pensionsanstalten har i sin ovanberörda skrivelse i detta ämne anfört huvudsakligen följande.

Vad anginge engångsavgiftens beräkning, varom handlades i övergångsstadgarna till kap. VII i pensionsanstaltens reglemente, ville anstalten dock, gent emot vad lantbruksstyrelsen därutinnan föreslagit, ifrågasätta huruvida det kunde anses lämpligt och behövt att därutinnan meddela några särskilda föreskrifter, innebärande att staten skulle i större eller mindre utsträckning bidra till gäldande av engångsavgifter i sådana fall, där befattning före viss tidpunkt anmäldes till inträde i pensionsanstalten. Att så skedde, då till exempel hushållningssällskapens m. fl. institutioners befatt-

ningshavare erhöillo pensionsrätt enligt kap. VII i reglementet, torde väsentligen hava berott därpå, att denna pensionsrättsfråga längre tid varit föremål för utredning och att staten ansågs böra genom bidrag till retroaktiv- eller engångsavgifterna hålla vederbörande skadeslösa för dröjsmålet med pensionsfrågans ordnande. Sådana skäl torde icke kunna i detta fall åberopas. Föreningen vore för övrigt av ett så jämförelsevis sent datum, att det redan på grund härav torde få antagas, att dess befattningshavares tjänstålder och möjligen även levnadsålder — varom någon utredning dock icke föreläge — i allmänhet ej vore högre än att, om någon retroaktiv tjänstårsberäkning över huvud taget kunde erfordras, avgiften härför ej behövde bliva kännbarare än att den skäligen kunde gäldas av föreningen och respektive befattningshavare utan bidrag av staten. Skulle det i allt fall anses skäligt att staten bidroge till förekommande engångsavgifter efter samma grunder, som kommo till användning till exempel vid bidrag till engångsavgifter för befattningshavare hos mosskulturföreningen, finge anstalten, då remisshandlingarna ej lämnade ledning för beräkning av denna kostnad, allenast uttala den förmodan att denna kostnad bleve jämförelsevis obetydlig.

På given anledning har från pensionsanstalten inkommit en den 24 december 1924 dagtecknad promemoria rörande kostnaderna för retroaktiv tjänstårsberäkning för vissa nu hos betes- och vallföreningen anställda befattningshavare vid inträde i pensionsanstalten i överensstämmelse med anstaltsstyrelsens förslag, det vill säga delaktighet enligt samma grunder som för befattningshavarna vid svenska mosskulturföreningen, dock utan sådan lindring i engångsavgifterna, som omförmäles i övergångstadgandena till kap. VII i reglementet för anstalten.

N a m n	Född	Retroaktiv tjänstårsräkn. från	Tjänstepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsunderlag Kr.	Engångsavgift		Befattningshavarens andel i engångsavgift	
					för tjänstepensionen Kr.	för familjepensionen Kr.	för tjänstepensionen Kr.	för familjepensionen Kr.
Borg, J. E. V. ...	²³ / ₉ 1889	²³ / ₉ 1921	3,800	1,060	1,995	453	593	453
Wallin, B. L.	² / ₁₀ 1885	¹ / ₄ 1920	3,800	1,060	2,812	594	836	594
Löfvenmark, O. H.	⁹ / ₃ 1883	¹ / ₆ 1920	3,660	1,032	2,635	549	805	549
Forsgren, K. H.	¹³ / ₇ 1895	—	2,200	740	Engångsavgift ej förderlig.		—	—
Karlsson, F. V.	²⁵ / ₂ 1887	²⁵ / ₂ 1919	2,200	740	1,973	508	587	508

Jag torde här få bringa i erinran, att, såsom i ovan omförmälda punkt av årets statsverksproposition omförmäls, det är avsett, att nuvarande innehavaren av statskonsulentbefattningen i fröodling A. Elofson, vilken i egenskap av sekreterare hos betes- och vallföreningen handhaft ledningen av föreningen, skall med frånträdande av sin statskonsulentbefattning helt övergå till föreningen i egenskap av föreståndare för densamma. Engångsavgiften för Elofson, som är född den 25 juni 1873 skulle, under enahanda

föresättningar som beträffande i ovanstående tablå angivna befattningshavare och med retroaktiv tjänstårsberäkning från den 25 juni 1905, utgöra för tjänstepensionen 9,995 kronor och för familjepensionen 3,210 kronor. Genom löneavdrag hos Elofson skulle av huvudmannen komma att uttagas 2,975 kronor såsom bidrag till engångsavgiften för tjänstepensionen samt hela engångsavgiften för familjepensionen.

*Departements-
chefen.*

I likhet med de i ämnet hörda myndigheterna finner jag intet vara att erinra mot att, därest Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till svenska betes- och vallföreningen i huvudsak vinner riksdagens bifall, föreningens tjänstemän erhålla pensionsrätt enligt kap. VII i reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. Därest, såsom jag vill föreslå, befattningshavarna upptagas under nämnda kapitel, torde jämlikt föreskrifterna i kungörelsen den 2 oktober 1920 (nr 650) lantbruksstyrelsen hava att godkänna för befattningarnas förenande med pensionsrätt erforderlig tjänstereglering.

I fråga om engångsavgifternas beräkning vill jag ansluta mig till lantbruksstyrelsens åsikt att de i mom. 1 i övergångsstadgandena till nämnda kapitel angivna föreskrifter böra vinna tillämpning. Som skäl härför får jag först och främst åberopa dels den mellan nu ifrågavarande förening och svenska mosskulturföreningen i flera avseenden rådande likställigheten, dels ock att, enligt vad av det ovan anförda framgår, föreningen otvivelaktigt skulle komma att i högst kännbar grad betungas av de relativt stora engångsavgifter, den såsom huvudman komme att erlägga. Jämväl med hänsyn till den erkända betydelsen av föreningens hela landet omfattande verksamhet synes det mig naturligt, att denna förening även i förevarande avseende likställes med de statsunderstödda föreningar, vilkas befattningshavare 1920 bereddades delaktighet i pensionsanstalten. Jag har under hand inhämtat, att pensionsanstalten, sedan utredning rörande kostnaderna för tjänstårsberäkning för befattningshavarna i fråga numera verkstälts, icke ställer sig avvisande mot mitt förslag. Det finnes ock, enligt vad jag erfarit, grundad anledning antaga, att, därest staten övertager jämväl den del av engångsavgiften, som motsvarar föreningens andel av den årliga försäkringsavgiften för tjänstepension, föreningen kommer att efterskänka den del, densamma skulle äga rätt uttaga av befattningshavarna medelst löneavdrag.

Ytterligare må framhållas, att då, såsom ovan nämnts, nuvarande statskonsulenten i fröodling antages skola övergå till att bliva föreningens föreståndare, denne befattningshavare kommer att utträda ur civilstatens pensionskassa. En anordning, som den jag här föreslagit, skulle medföra, att hans övergång till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. torde komma att ske utan särskild kostnad för honom, vilket måste anses så mycket mera rättvist som han ej äger återfå de avgifter, han för egen pensionering erlagt i sin statskonsulentbefattning.

Den tid, inom vilken sådan anmälan, varom förmäles i 1 mom. av över-

gångsstadgandena till reglementets VII kap., skall äga rum, torde böra bestämmas till den 1 januari 1926.

Vidkommande den kostnad, som en pensionering i enlighet med mitt förslag kommer att åsamka statsverket, vill jag erinra, att förhöjning visserligen kan bliva behövlig i de båda under elfte huvudtiteln uppförda ordinarie anslagen, nämligen bestämda anslaget å 5,310,000 kronor till bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering och förslagsanslaget å 3,255,000 kronor till pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. Jag anser emellertid, att här föreslagna utvidgning av rätt till pension icke nu kräver vidtagande av någon åtgärd för höjning av anslagen i fråga, enär utvidgningen är av mindre omfattning och hänsyn till anslagskraven icke torde behöva tagas förrän vid den försäkringstekniska undersökning av pensionsanstalten, som periodvis sker för utredande av dess anslagsbehov.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att — under förutsättning att Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition gjorda framställning angående anslag till svenska betes- och vallföreningen i huvudsak vinner riksdagens bifall — bemyndiga Kungl. Maj:t att till reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. göra sådant tillägg, att de rättigheter och skyldigheter, vilka jämlikt kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 380) angående tillägg till samma reglemente tillkomma befattningshavare hos hushållnings-sällskap m. fl., må i tillämpliga delar tillkomma jämväl befattningshavare hos svenska betes- och vallföreningen.

Till vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter förena sig, behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Flodman.